

شبکه آموزشی دانش‌آموزی (شاد)

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۷/۱۲

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۸/۱۵

کد مقاله: ۴۱۳۵۰

علی بیرقی فرد^۱، فاطمه کارگر^۲، صدیقه سالاری^۳، مجتبی
کارگر^۴

چکیده

یکی از نیازهای اساسی جامعه بشری نیاز به تعلیم و تربیت است که در حال حاضر این رسالت خطیر بر عهده نهاد آموزش و پرورش است. با شیوع ویروس کرونا در کشورمان، این ویروس، تمام نهادهای دولتی و غیردولتی را درگیر خود ساخت. به گونه‌ای که کمتر نهادی می‌توان یافت که؛ در ارائه خدمات بهینه به گروه‌های مختلف اجتماعی دچار تقلیل و یا تغییر رویه نشده باشد. آموزش و پرورش هم که با شیوه‌های رایج و حضوری معلم و دانش‌آموز، فرایند یاددهی و یادگیری را در سرلوحه کار خود داشت، بیشتر از سایر نهادها به دلیل حضور طیف وسیعی از دانش‌آموزان در مدرسه و احتمال ابتلا و انتقال بیماری به سایرین، دچار چالشی شد که باید مدارس را تعطیل می‌کرد و زمان آموزش را به پایان بحران کرونا موکول می‌کرد؛ اما از آنجایی که فرایند یاددهی و یادگیری تنها به روش حضوری خلاصه نمی‌گردید؛ آموزش و پرورش رسالت خود را بطور گسترده و منسجم در قالب آموزش تلویزیونی و شبکه‌های مجازی از سرگرفت. در این میان شبکه آموزشی دانش‌آموزی (شاد)، بعنوان شبکه‌ای نوپا و پویا در نظام تعلیم و تربیت ایران جای سایر پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی را گرفت. این شبکه نوپا و داخلی آموزش و پرورش باید ظرفیت‌ها و امکانات بالنسبه بیشتری نسبت به سایر پیام‌رسان‌ها داشته باشد تا هم در ارائه خدمات دچار تقلیل نگردد و هم در عین حال دغدغه والدین را در آسیب‌پذیری از رسانه‌هایی که اعضای مکتب فرانکفورت "صنعت فرهنگ" می‌نامند، کاهش دهد. در این نوشتار تلاش می‌شود علیرغم محدود بودن منابع و نبودن شبکه آموزشی دانش‌آموزی ظرفیت‌های این شبکه را برشماریم و در حد توان علمی خود این مهم را برای کاربران معرفتی کنیم. در این تحقیق، به روش اسنادی و کتابخانه‌ای، مجموعه‌ای از اطلاعات مدون که به تبیین چستی، چرایی و چگونگی این شبکه، در نظام تعلیم و تربیت متناسب با نظام فکری، ارزشی و زیرساخت‌های فناوری اطلاعات موجود در کشورمان است، جمع‌آوری شده است.

واژگان کلیدی: شبکه اجتماعی، شبکه اجتماعی مجازی، شبکه آموزشی دانش‌آموزی، یادگیری، سواد رسانه‌ای

۱- کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، Fard1097A@mihanmail.ir

۲- کارشناس ارشد علوم اقتصادی، kargar1097f@mihanmail.org

۳- کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، salarysdyqh@gmail.com

۴- کارشناس نرم افزار کامپیوتر، mojtaak13k@gmail.com

تعلیم و تربیت یکی از نیازهای اساسی و دغدغه دیرین تمام جوامع بشری بوده است. در اکثر جوامع، حتی دورافتاده‌ترین قبایل و گروه‌های اجتماعی کوچک، در سراسر این کره خاکی، برای تامین این نیاز ضروری زندگی اجتماعی حساسیت به خرج می‌دادند. چرا که این اشرف مخلوقات، تنها با آموزش است که می‌تواند مشکلات خود را مرتفع نماید و این ویژگی، وجه تمایز انسان با سایر موجودات است. ویژگی دیگری که نشان ارجحیت انسان بر سایر جانوران محسوب می‌شود این است که؛ می‌تواند از طریق آموزش، دانش و مهارت خود را به آیندگان انتقال دهد. هر آن چه ما در زندگی اجتماعی خود به کار می‌بندیم و آنها را معمولاً، بعنوان "دانش علمی" و "دانش عمومی" می‌شناسیم، از اجتماع آیی که در آن می‌زیستیم فرا گرفته‌ایم. همانطور که از تعریف فرهنگ استناد می‌شود: «فرهنگ..... مجموعه درهم‌تافته‌ای است که دربرگیرنده دانسته‌ها، اعتقادات، هنرها، اخلاقیات، قوانین، آداب و رسوم و عادات و هرگونه توانایی دیگری است که انسان به عنوان عضوی از جامعه به دست می‌آورد» (وٹوقی و نیک‌خلق، ۱۳۹۰: ۱۱۳). همه این آموخته‌های ما نشان‌دهنده فرهنگ ماست که ارتباطی ناگسسته با آموزش و پرورش دارد. «از این رو، بستگی آموزش و پرورش با سازمان و فرهنگ یک جامعه تا بدان حد است که می‌توانیم بگوییم به هر نسبت جامعه‌ای به پایه والاتری از فرهنگ رسیده باشد نقش آموزش و پرورش آن نیز در پایه‌ای برتر است.» (تقیب‌زاده جلالی، ۱۳۸۸: ۲۶)

در گذشته نهاد کوچکی همچون خانواده، کارکردهای متفاوتی برعهده داشت؛ در میان همه کارکردهای خانواده، تعلیم و تربیت فرزندان یکی از دغدغه‌های اصلی خانواده محسوب می‌شد. رهبر خانواده در کنار تامین سایر نیازهای اعضای خود، تلاش می‌کرد فرزندان را آموزش دهد و آنها را برای پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی در آینده آماده کند. با پیشرفت جوامع و گسترش شهرنشینی، تقسیم کار و نیاز به شغل‌ها و مهارت‌های مختلف؛ دیگر خانواده به تنهایی قادر به آموزش و تربیت اعضای خود نبود، این کارکرد ابتدا به نهادهای غیررسمی که در کشور ما مکتب‌خانه‌ها بودند محول شد. مکتب‌خانه‌ها آموزش و تربیت را با منابع محدود درسی و شرایط سنی ناهمگون آغاز کردند و شاگردانی را هم برای جامعه آن روز خود تربیت نمودند. «اولین و ابتدایی‌ترین محل یادگیری، به طور عام خانه بوده و پدر و مادر عهده‌دار آموزش و پرورش بوده‌اند. ولی به مرور پایه‌های تشکیلات اجتماعی و تمرکز خانواده‌ها، مکان آموزشی به "خانه‌ی مربی" انتقال یافت که نخستین محل تدریس گروهی یا مکتب‌خانه به حساب می‌آید. با رواج دین زرتشت، آتشکده نیز برای آموزش مورد استفاده قرار گرفت و مدت‌ها عهده‌دار این نقش مهم بود» (محمودیان، ۱۳۸۹: ۲۲). رسالت خطیر تعلیم و تربیت در کشورمان با طی فراز و نشیب‌های فراوان، در دوره‌های تاریخی مختلف، را بالاخره نهاد رسمی و مستقل "آموزش و پرورش" عهده‌دار شد. تلاش سازمان‌یافته و منسجم این نهاد رسمی با کارکردهای مختلف خود به طور عام در همه جوامع: «آماده‌سازی افراد برای ایفای نقش شغلی، عمل کردن به عنوان حامل و ناقل میراث فرهنگی، آشناسازی افراد با نقش‌های مختلف اجتماعی، آماده‌سازی افراد برای ایفای برخی نقش‌های خاص مورد انتظار، فراهم کردن بنای ارزشیابی و فهم پایگاه‌های اجتماعی، ایجاد دگرگونی در جامعه از طریق توسعه پژوهش‌های علمی، تقویت قدرت سازگاری افراد با ارزش‌های جامعه و بهبود روابط اجتماعی» (کوفن، ۱۳۶۹: ۱۵۷)؛ و با کارکرد خاص در جامعه ما موفقیت‌های چشمگیری در عرصه‌های مختلف داشته است.

بدون شک این نهاد در ایفای نقش خود، در دوره‌های مختلف تاریخی، حتی در شرایط جنگ، قحطی و سایر بلاهای طبیعی، دچار این چنین چالشی که؛ در دوران شیوع ویروس منحوس کرونا شد، نشده بود. چالش پیش روی آموزش و پرورش با توجه به این که طیف وسیعی از مدیران، آموزش‌دهندگان و فراگیران آن، در فضاهای مختلف آموزشی، با شیوه‌های رایج آموزش حضوری و چهره به چهره، فرایند یاددهی و یادگیری در سرلوحه کارشان بود؛ خطر جدی ابتلاء و انتقال این ویروس چنان تهدیدشان کرد که؛ چاره‌ای جز تعطیلی موقت کانون‌های تعلیم و تربیت خود و تغییر شیوه آموزش را نداشتند. با تغییر شیوه قبلی و روی آوردن آموزش‌دهندگان و فراگیران به شیوه جدید "آموزش از راه دور"، آموزش تلویزیونی و شبکه‌های اجتماعی مجازی با ابزارهای رایج خود از قبیل اینترنت، رایانه، آی‌پد، تبلت و گوشی‌های اندروید، رسماً وارد عرصه فعالیت آموزش و پرورش شد. شبکه‌ها و ابزارهایی در نظام تعلیم و تربیت راه یافت که؛ تا پیش از این کارشناسان تعلیم و تربیت و خانواده‌ها دیدگاه مثبتی در موردشان نداشتند و از جهتی بیم آن را داشتند که، «این رسانه‌ها هرچند در بسیاری از موارد رهایی بخشند و آثار مثبت زیادی برای جامعه و خانواده‌ها دارند، اما وسوسه‌انگیزی و فریبندگی‌های تازه‌ای را نیز به همراه دارند؛ از جمله کاهش سن آسیب‌دیدگان در سطح جامعه، مصرف‌گرایی، تغییر سبک زندگی به شیوه‌ای تقلیدگرایانه، از هم‌گسیختگی خانواده‌ها و تضعیف اقتدار والدین نزد فرزندان، گسست در فرایند اجتماعی شدن اعضای خانواده، و سلطه فناوری و صنعت فرهنگ بر جامعه که همگی این پیام را دارند که جامعه فاقد سواد رسانه‌ای است و این بدترین اتفاقی است که در حال روی دادن است.» (خضرزاد، ۱۳۹۴: ۷)

ما معمولاً این نقد از رسانه‌ها را در میان جامعه‌شناسان علی‌الخصوص اعضای مکتب فرانکفورت هم نیز، می‌بینیم؛ «مکتب فرانکفورت در سال ۱۹۲۳ در شهر فرانکفورت آلمان با همت فلیکس وایل بنا نهاده شد و افرادی چون ماکس هورکهایمر، تئودور آدرنو، هربرت مارکوزه، اریک فرم، والتر بنیامین و یورگن هابرماس به آن پیوستند..... یکی از مهم‌ترین نقدهای آنان، نقد رسانه-

هایی چون رادیو، روزنامه و تلویزیون بود که آنها را «صنعت فرهنگ» نامیدند. در جامعه نوین، اینترنت، رایانه، ماهواره و شبکه‌های اجتماعی نیز به آن‌ها افزوده شده است. (خضرنژاد، ۱۳۹۴: ۶)

با وجود همه نقدها و سودمندی‌هایی که از شبکه‌های اجتماعی مجازی متصور است؛ تیم فنی همراه اول یکی از پرکاربردترین اپلیکیشن‌های تعاملی کشور را با عنوان "شبکه آموزشی دانش‌آموزی" (شاد) برای وزارت آموزش و پرورش طراحی و به اجرا گذاشت که هم از طرفی می‌تواند اهداف آموزش و پرورش را فراهم نماید و هم از طرف دیگر می‌تواند دغدغه و نگرانی اولیاء را کاهش دهد. این نوشتار با محور قرار دادن آن فرض مطرح شده در خصوص شبکه آموزشی دانش‌آموزی (شاد)، به بررسی ویژگی‌های این شبکه پرداخته است. پس این پژوهش در امتداد این پرسش آغازین که: آیا شبکه آموزشی دانش‌آموزی (شاد) می‌تواند ضمن فراهم نمودن اهداف آموزش و پرورش، نگرانی اولیاء را کاهش دهد؟ ادامه خواهد داشت.

۲- روش تحقیق

مطالعه پیش رو از نوع تحقیقات نظری است. برای به دست آوردن اطلاعات مورد نیاز این تحقیق، برآن شدیم تا با روش اسنادی و کتابخانه‌ای، مجموعه‌ای از اطلاعات مدونی را فراهم کنیم که؛ به تبیین چستی، چرایی و چگونگی شبکه آموزشی دانش‌آموزی، در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران متناسب با نظام فکری، ارزشی و زیرساخت‌های فناوری و اطلاعات موجود در کشورمان است، بپردازد. چراکه «هر رویکرد آموزشی را می‌توان به وسیله مبانی نظری، آثار آموزشی، ساختار، و محیط یادگیری آن تجزیه و تحلیل و شناسایی کرد» (شعبانی، ۱۳۹۱: ۱۴۵). ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق، فیش‌برداری از منابع موجود است. از جهتی در صورت ناکافی بودن اطلاعات با مصاحبه با افراد آگاه در این زمینه اطلاعات کافی را بدست خواهیم آورد.

۳- تعریف مفاهیم

با توجه به با سهولت دسترسی به اینترنت و برطرف شدن بسیاری از نیازها و مشکلات افراد در فضای مجازی به جای مراجعه حضوری در ادارات و نهادهای مختلف، علاوه بر رونق و گسترش شبکه‌های اجتماعی مجازی و فراهم ساختن امکانات و زیرساخت‌های آن، از سوی تولیدکنندگان سخت‌افزاری و نرم‌افزاری دنیا، بیش از پیش موجب شناسایی، پی بردن به اهمیت و کاربردی شدن این صنعت نوظهور برای استفاده کاربران در هر مکان و شرایطی شده است؛ بنابراین شناساندن شبکه‌های مجازی و نقش آنان به کاربران ضروری است. از جهتی هم ناگزیر هستیم به منظور تسهیل قرائت این نوشتار برای خوانندگان، برخی از مفاهیم کاربردی را با استناد به منابع موثق تعریف نماییم. در این میان، ابتدا شبکه‌های اجتماعی و سواد رسانه‌ای را تعریف کرده، سپس در ادامه به نقش، تاریخچه و انواع شبکه‌های مجازی در دنیا و کشورمان به اختصار می‌پردازیم.

۳-۱- شبکه‌های اجتماعی

« شبکه‌های اجتماعی به مجموعه‌ای از افراد گفته می‌شود که به صورت گروهی با یکدیگر ارتباط داشته و مواردی مانند اطلاعات، نیازمندیها، فعالیت‌ها و افکار خود را به اشتراک می‌گذارند. » (محکم‌کار و حلاج، ۱۳۹۳: ۸۹)

« شبکه اجتماعی متشکل از گروه‌هایی (افراد) است که به وسیله وابستگی‌های خاص به یکدیگر مرتبط شده اند این وابستگی ها، می تواند اهداف، آرمان ها، مسائل مادی و همین طور مسائل دینی باشد. » (بخشی و دیگران، ۱۳۹۲: ۳۸)

۳-۲- سواد رسانه‌ای

« "سواد رسانه‌ای" مهارت و دانشی است که یک رابطه برد - برد بین مخاطب و رسانه برقرار می‌کند، نه یک رابطه برد - باخت. مهارتی است که به مخاطب اجازه می‌دهد و او را توانمند می‌کند که ارزیابی و تجزیه و تحلیل درستی از پیام داشته باشد. این سواد از پیام رمزگشایی و معنایابی می‌کند و در عین حال معناسازی صورت می‌گیرد. » (خضرنژاد، ۱۳۹۴: ۵)

۳-۳- شبکه‌های اجتماعی مجازی

« شبکه‌های اجتماعی مجازی یا شبکه‌های اجتماعی اینترنتی، وبسایت یا مجموعه‌ای از وبسایت‌ها می‌باشد که به کاربران امکان می‌دهد علاقه‌مندیها، افکار و فعالیت‌های خود را با یکدیگر به اشتراک بگذارند؛ به عبارت دیگر، شبکه‌های مجازی، سایت‌هایی هستند که با استفاده از یک موتور جستجوگر و افزودن امکاناتی مانند چت، پیام‌رسانی الکترونیک، انتقال تصویر و صدا و غیره، امکان ارتباط بیشتر کاربران را در قالب شبکه‌ای از روابط فردی و گروهی فراهم می‌آورد. » (محکم‌کار و حلاج، ۱۳۹۳: ۹۱)

۳-۴- انواع شبکه‌های اجتماعی مجازی

شبکه‌های اجتماعی مجازی به دلیل تنوع و گستردگی، امکانات و ظرفیت‌هایی که دارند در میان کاربرانشان از توجه و اقبال فراوانی برخوردارند. دو شبکه اجتماعی مجازی "فیس بوک" و "توییتر" که توانسته‌اند کاربران بیشتری را به خود اختصاص دهند را معرفی می‌کنیم:

۳-۴-۱- فیس بوک

«فیس بوک، یک شبکه اجتماعی مجازی است که توسط جوانی به نام مارک زاکربرگ در چهارم فوریه سال ۲۰۰۴ تأسیس و راه اندازی گردید. وی و بگه فیس بوک را از اتاق خود در دانشگاه هاروارد آمریکا طراحی کرد، ولی دیری نپایید که شبکه طراحی شده توسط وی مورد توجه همگان در سراسر جهان قرار گرفت و چنان محبوب گردید که تا آخر هفته دوم راه اندازی آن، بیش از نیمی از دانشجویان دانشگاه هاروارد در آن نام نویسی کردند..... درحقیقت کاربران در فیس بوک می‌توانند با دوستانی که دارای حساب کاربری هستند، عکس، فیلم یا پیغام به اشتراک بگذارند. فیس بوک هم اکنون به طور رایگان در اختیار مردم قرار گرفته است. کاربران فیس بوک دارای یک صفحه شخصی هستند، آنان می‌توانند گروه تأسیس کنند و یا در سایر گروه‌های موجود عضو شوند. کاربران فیس بوک در پنج دسته طبقه بندی می‌شوند: دوستان، دوستان دوستان، اعضای هم شبکه‌ای، غریبه‌ها و کاربرانی که احیاناً توسط کاربر بسته شده‌اند.» (محکم کار و حلاج، ۹۲)

۳-۴-۲- توییتر

«شبکه اجتماعی مجازی توییتر یک شبکه اجتماعی و سرویس رایانه دهنده میکرو بلاگ است که به کاربران خود اجازه می‌دهد تا حداکثر ۱۴۰ حرف، پیام متنی را که تویییت نامیده می‌شود، ارسال نمایند. این شبکه اجتماعی در مارس ۲۰۰۶ توسط جک دورسی ایجاد شده و در ژوئیه ۲۰۰۶ آغاز به کار کرد. در حال حاضر بر مبنای آمار دریافتی بیش از ۶۰۰ میلیون نفر کاربر شبکه اجتماعی توییتر بوده و بالغ بر ۴۰۰ میلیون تویییت در روز ارسال می‌کنند و بیش از ۱۶ میلیون جستجو در آن انجام می‌پذیرد. توییتر با شعار «چه کار می‌کنید؟» پا به عرصه میدان وب گذاشت، لیکن در نوامبر سال ۲۰۰۹ میلادی این شعار به «چه اتفاقی در حال رخ دادن است؟» تغییر نمود. یکی از ویژگی‌های توییتر، محدود بودن به تایپ تنها ۱۴۰ کاراکتر است. این دو شناسه به قدری جدید بود که به سرعت در بین کاربران اینترنت به محبوبیت رسید. در توییتر علاوه بر افزودن نوشتار می‌توان فیلم، عکس و صدا را نیز ارسال کرد. شعبه مرکزی آن در سان فرانسیسکو در ایالت کالیفرنیا می‌باشد و دفاتری هم در شهرهای بوستون، نیویورک و سن آنتونیو دارد. توییتر تا پایان اوت سال ۲۰۱۱ به ۱۱ زبان زنده دنیا ترجمه شده بود لیکن به منظور افزایش زبان‌های این شبکه اجتماعی در حال حاضر تیمی متشکل از ۲۰۰ هزار نفر در حال ترجمه آن به سایر زبان‌های پرتعداد می‌باشند (twitter, 2012) توییتر یکی از پرتعدادترین شبکه‌های اجتماعی در ایران است. (همان، ۹۳)

۳-۵- شبکه‌های اجتماعی در ایران

«اقبال ایرانیان به شبکه‌های اجتماعی از پایگاه اورکات آغاز شد؛ به گونه‌ای که پس از برزیل و آمریکا، ایران سومین کشور حاضر در اورکات بود؛ هرچند ردپای این گرایش‌ها را می‌توان در اتاق‌های گفت‌وگوی یاهو و تالارهای گفت‌وگو عمومی، مانند ابزار فارسی و گفتار فارسی یافت. روند عضویت ایرانیان در اورکات، به حدی پیش رفت که فارسی به یکی از پنج زبان پراستفاده در این پایگاه تبدیل شد. با گسترش یاهو ۳۶۰، تعدادی از کاربران ایرانی به سراغ این نوع از پایگاه‌های شبکه‌های اجتماعی گرایش پیدا کردند. همین امر، سبب شد جامعه‌های مجازی و شبکه‌های اجتماعی اینترنتی در ایران راه اندازی شود. کلوب از این قبیل شبکه‌هاست. پایگاه شبکه اجتماعی کلوب در تاریخ یکم دی ماه ۱۳۸۳، بر پایه نیازهای امروزی کاربران اینترنتی ایرانی راه اندازی شد، تا به مثابه پایگاهی به منظور ارتباط ایرانیان و فارسی‌زبانان جهان، بتواند برای تبادل اطلاعات، نیازها، کالا و خدمات، پیدا کردن همکاران، دوستان قدیمی و ... بستری مناسب را به وجود آورد. شبکه اجتماعی دانشگاهیان ایران، یعنی دوره نیز از دیگر پایگاه‌هایی است که معمولاً اعضایش را دانشجویان، فارغ‌التحصیلان و استادان دانشگاه تشکیل می‌دهند. از ویژگی‌های این پایگاه، می‌توان به آموزش‌های ویدئویی و کتابخانه اشاره کرد. کاربران دوره می‌توانند مطالب وبلاگ خود را مستقیماً در صفحه «دیوار» دوستان نمایش دهند.

همکلاسی‌ها نیز دیگر پایگاه شبکه اجتماعی ایرانی است که اعضایش را در یافتن همکلاسی‌هایشان یاری می‌کند. شبکه اجتماعی متخصصان ایران، یو ۲۴ نیز از دیگر شبکه‌های اجتماعی فارسی زبان است که به اعضای خود در معرفی خدمات، یافتن مشتری و ایجاد روابط حرفه‌ای با دیگر اعضا کمک می‌کند. پایگاه مرجع متخصصین ایران (IrExpert) با هدف ایجاد بانک اطلاعاتی جامع متخصصان ایرانی و نیز به منظور اطلاع‌رسانی مناسب در تمام زمینه‌های تخصصی راه اندازی شده است. کاربران با عضویت در این پایگاه، صفحه اصلی اختصاصی خواهند داشت که می‌توانند مشخصات فردی، مهارت‌های تخصصی و فهرست پروژه‌های خود را در آن ثبت و در عرصه جهانی معرفی کنند. همچنین، آخرین اخبار تخصصی، فراخوان کنفرانس‌ها و

همایش ها، فرصت های شغلی و بورس های تحصیلی داخل و خارج از کشور به صورت روزانه به نشانی ایمیل اعضای این شبکه ارسال می شوند. شبکه اجتماعی «فیس فا» نیز از جمله پایگاه هایی است که در این زمینه فعالیت می کند. اعضای این شبکه اجتماعی می توانند به ویژه در میان فارسی زبانان داخل و خارج از کشور دوستان جدید بیابند و با آن ها در تماس باشند و اطلاعات خود را با آن ها به اشتراک بگذارند. روزانه صدها نفر در شبکه اجتماعی فیس فا عضو می شوند. کاربران فیس فا شخصاً می توانند آگهی تبلیغاتی (بنر) جذب کنند و آگهی های خویش را در بخش های مربوط به خود نمایش دهند تا افزون بر بهره مندی از خدمات و امکانات رایگان فیس فا، از فعالیت های خود در وب کسب درآمد کنند. فعال ترین کاربران جامعه مجازی فیس فا بر اساس میزان فعالیت، که در لحظه در پایگاه نمایش داده می شود، و نیز کاربران برتر در برابر دیگر کاربران از امتیازات خاصی برخوردار خواهند شد.» (بخشی و دیگران، ۱۳۹۲: ۴۳)

۴- مرور مبانی نظری یادگیری و آموزش

از آنجایی که هدف ما در این نوشتار شناخت "شبکه آموزشی دانش آموزی" (شاد) است؛ شبکه ای که سه گروه مدیران، معلمان و دانش آموزان ارتباط تنگاتنگی با آن دارند. شبکه شاد، برای تسهیل فرایند یاددهی و یادگیری طراحی و راه اندازی شده است؛ بنابراین لازم است در این پژوهش برای مخاطبین خود به اختصار مروری درباره یادگیری و آموزش داشته باشیم.

۴-۱- یادگیری چیست؟

«می توان یادگیری را "فرایند تغییرات نسبتاً پایدار در توان رفتاری فرد بر اثر تجربه" دانست.» (شعبانی، ۱۳۹۴: ۱۰۰)

«یادگیری به فرایند ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است گفته می شود و نمی توان آن را به حالتهای موقتی بدن مانند آنچه بر اثر بیماری، خستگی، یا مصرف داروها پدید می آید نسبت داد.» (سیف، ۱۳۹۵: ۳۰)

۴-۲- آموزش چیست؟

«آموزش به فعالیتهایی گفته می شود که با هدف آسان ساختن یادگیری از سوی آموزگار یا معلم طرح ریزی می شوند و بین آموزگار و یک یا چند یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می یابند.» (همان، ۳۵)

۴-۳- طراحی آموزشی یا طراحی آموزش چیست؟

«طراحی آموزشی یا طراحی آموزش را می توان به عنوان انتخاب، تولید و برنامه ریزی فعالیتهایی که به یادگیرندگان در یادگیری کمک می کند. تعریف کرد.» (همان، ۴۲۶)

۴-۴- روشهای آموزشی

« فعالیتهای آموزشی معلمان که به منظور کمک به یادگیری دانش آموزان انجام می گیرند، روشهای آموزشی نام دارند... روشهای آموزشی مورد استفاده معلمان بسیار متنوع اند... یک دسته از معروفترین آنها روشهای آموزش معلم - محور و روشهای آموزش یادگیرنده - محور است.» (همان، ۴۸۴)

۴-۴-۱- آموزش معلم - محور

«منظور از آموزش معلم - محور آموزشی است که در آن فعالیتهای آموزش و یادگیری عمدتاً به وسیله معلم هدایت می شوند.» (همان، ۴۸۴)

۴-۴-۲- آموزش یادگیرنده - محور

«منظور از آموزش یادگیرنده - محور آموزشی است که در آن یادگیرندگان به کمک معلم، مسئولیت درک و فهم مطالب را خود به عهده می گیرند. نام دیگر آموزش یادگیرنده - محور آموزش غیرمستقیم است.» (همان، ۵۲۶)

۵- مرور مبانی نظری روشها و فنون تدریس

بدون شک آشنایی معلمان ما با روشها و فنون تدریس، دردیای امروز که عصر تحول علم و فناوری است و ابزار انتقال علوم و دانشها به دیگران تنها به ابزار و وسایل سنتی محدود نمی شود، یکی از ضروری ترین تحولات در نظام آموزشی است که باید مد نظر معلمان، مدیران و یادگیرندگان باشد.

۵-۱- تعریف تدریس

«مفهوم "تدریس" به آن قسمت از فعالیتهای آموزشی که با حضور معلم در کلاس درس اتفاق می افتد اطلاق می شود. تدریس بخشی از آموزش است و همچون آموزش یک سلسله فعالیتهای منظم، هدفدار و از پیش طراحی شده را دربرمی گیرد و هدفش ایجاد شرایط مطلوب یادگیری از سوی معلم است. به آن قسمت از فعالیتهای آموزشی که به وسیله رسانهها و بدون حضور

و تعامل معلم با دانش‌آموزان صورت می‌گیرد به هیچ وجه تدریس گفته نمی‌شود؛..... چهار ویژگی خاص در تعریف تدریس وجود دارد که عبارتند از: الف) وجود تعامل بین معلم و دانش‌آموزان؛ ب) فعالیت بر اساس اهداف معین و از پیش تعیین شده؛ ج) طراحی منظم با توجه به موقعیت و امکانات؛ د) ایجاد فرصت و تسهیل یادگیری؛ بنابراین به فعالیتهای پراکنده و یک جانبه معلم که ممکن است تغییری هم در دانش‌آموزان ایجاد کند، تدریس گفته نمی‌شود، همچنین به آن نوع از فعالیتهای آموزشی که از طریق فیلم، تلویزیون، کتاب و سایر رسانه‌ها صورت می‌گیرد، اگرچه منجر به یادگیری شود، به دلیل اینکه کنش متقابل یا تعاملی بین معلم و دانش‌آموزان وجود ندارد، تدریس گفته نمی‌شود. (شعبانی، ۱۳۹۱: ۱۱-۱۰)

۵-۲- تدریس مستقیم

«تدریس مستقیم، آموزشی ساختاری شده، منظم، و مهارت‌مدار است. در این رویکرد آموزشی معلم بیشترین نقش را در سازماندهی و هماهنگ کردن فعالیتهای آموزشی دارد؛ فعالیتهای چون تعیین و تحلیل مهارت، تعیین اهداف، محتوا، چگونگی نمایش مهارت و ارائه اطلاعات، و تمرینهایی که برای کسب مهارت لازم هستند..... اساسا این نوع آموزش معلم مدار است.» (همان، ۱۴۳)

۵-۳- تدریس غیرمستقیم

«تدریس غیرمستقیم تدریسی دانش‌آموزمحور است؛ زیرا در این رویکرد فعالیت اصلی در فرایند تدریس - یادگیری برعهده دانش‌آموزان است. معلم برای دستیابی دانش‌آموزان به اهداف آموزشی به هیچ وجه شخصا به انتقال اطلاعات نمی‌پردازد، بلکه او برنامه‌های درسی و فعالیتهای آموزشی را به گونه‌ای سازماندهی و طراحی می‌کند که دانش‌آموزان به صورت خودگردان به مطالعه و یادگیری بپردازند..... بطور کلی مشخصات تدریس غیرمستقیم را می‌توان به شرح ذیل بیان کرد:

هدفهای آموزشی در این روش عبارت است از پیشرفت عاطفی، علمی و خودپنداری دانش‌آموزان و تعیین نیازهای یادگیری توسط خود دانش‌آموزان

تدریس غیرمستقیم ممکن است رو در رو یا از راه دور به صورت فردی یا گروهی صورت گیرد.

نقش معلم، نقش تسهیل‌گری، مرجع، راهنما و جهت‌دهنده است.

دانش‌آموزان در تعیین اهداف آموزشی سهیم هستند، یا اغلب خود به تعیین اهداف و راهبردهای آموزشی می‌پردازند.

سنجش پیشرفت تحصیلی به صورت خودسنجی یا خودارزیابی صورت می‌گیرد.

از نظر اجراء، روش غیر مستقیم دارای سه رویکرد مختلف است، این رویکردها عبارتند از:

الف) تدریس غیرمستقیم تعاملی در کلاس؛ ب) تدریس غیرمستقیم ساختاری و هدایت شده؛ ج) تدریس غیر مستقیم از راه دور» (همان، ۲۰۳-۲۰۲)

۵-۳-۱- تدریس غیر مستقیم از راه دور

« این نوع آموزش ممکن است محلی، منطقه‌ای و یا کشوری باشد. این رویکرد آموزشی برای کسانی طراحی شده است که به دلایل مختلف نمی‌توانند خود را با محدودیتهای خشک و سخت نظام آموزشی وفق دهند. در آموزش از راه دور دانش‌آموزان مجبور نیستند براساس برنامه‌های تنظیم شده در مدرسه حضور یابند. آنها می‌توانند از امکانات وسیعی چه در درون موسسه آموزشی و چه در خارج از آن استفاده کنند. در این رویکرد اغلب یادگیریها در خارج از موسسه آموزشی اتفاق می‌افتد، و دانش‌آموزان اغلب از طریق مکاتبه، تماس تلفنی و یا استفاده از فناوری آموزشی جدید مانند کنفرانس رایانه‌ای و کنفرانس از راه دور و یا با استفاده از شبکه‌های اینترنت با معلمان خود ارتباط برقرار می‌کنند.» (همان، ۲۰۷)

۶- شبکه آموزشی دانش‌آموزی (شاد)

بعد از آشنایی با شبکه‌های اجتماعی مجازی و مرور مبانی یادگیری و روشها و فنون تدریس، در شرایطی که امکان آموزش حضوری میسر نیست و بستر آموزش مجازی در نظام تعلیم و تربیت کشور ما فراهم شده است؛ بدون شک با توجه به استفاده تعداد زیادی از کاربران این بستر، که معمولا مدیران، معلمان و دانش‌آموزان هر سه مقطع نظام تعلیم و تربیت کشورمان می‌باشند، لازم است که شناختی درست و کافی از آن داشته باشیم. ضرورت شناخت این شبکه از یکسو و از سوی دیگر به جهت این که در این نوشتار دچار تقلیل‌گرایی نشویم، مصمم شدیم که به استناد معرفی و رونمایی از نسخه ۲،۶ شاد در شهریورماه ۱۳۹۹ توسط وزارت آموزش و پرورش، این شبکه را به کاربران معرفی کنیم.

۶-۱- شبکه شاد چیست؟

«شاد پرکاربردترین اپلیکیشن تعاملی کشور است که توسط تیم فنی همراه اول برای وزارت آموزش و پرورش پیاده‌سازی شده است. در حال حاضر با گذشت شش ماه از شروع این پروژه ملی، بیش از ۱۴ میلیون کاربر در این زیست بوم دیجیتال فعال هستند.

۶-۲-۲- امکانات و ظرفیت‌های شاد

۶-۲-۱- زیبا سازی و باز طراحی رابط کاربری

«با توجه به این که بازه سنی کاربران شاد گستردگی بسیاری دارد، بر اساس مطالعه روانشناختی و استفاده از نظرات کارشناسان گرافیک و فناوری اطلاعات، رابط کاربری و تجربه کاربری در نسخه جدید شاد تغییرات قابل توجهی داشته است؛ در این نسخه از اپلیکیشن شاد راهکارهایی برای ارتباط بهتر کاربران از جمله ایجاد جذابیت‌های بصری و کارکردهای استفاده شده است؛ این راهکارها به گونه ای است که هم دانش آموزان و هم مدیران و معلمان بتوانند با آن تعامل بیشتری برقرار کنند و استفاده از خدمات و سرویس‌های ارائه شده به راحتی انجام شود؛ چرا که هر اندازه رابط کاربری یک اپلیکیشن، جذاب و زیبا باشد، سبب تسهیل و تسریع ارتباط کاربران با خدمات و محتواها می‌شود چرا که اپلیکیشن شاد از محدود اپلیکیشن‌های ارائه سرویس است که زمان ماندن کاربران در آن مقدار قابل توجهی دارد؛ استفاده از ساختار یکپارچه ارائه سرویس، سهولت استفاده از خدمات، توجه به قواعد ضروری، در نظر گرفتن اصول فراگیری کاربران و افزایش انعطاف پذیری از معیارهای رابط کاربری جدید شاد است.

۶-۲-۲- احراز هویت و اعطای نقش به کاربران

در اپلیکیشن شاد سه گروه کاربر مدیران مدارس، معلمان و دانش آموزان بر اساس شماره همراه ثبت شده در سامانه سناد احراز هویت می‌شوند؛ بنابراین بر اساس یکی از این سه نقش می‌توان فیچرهای مناسب همان نقش را ارائه داد که در ویژگی‌های بعدی ارائه خواهد شد؛ برای مثال به محض ورود و احراز هویت مدیر مدرسه، کلاسهای مدرسه به صورت خودکار تعریف می‌شوند و نیازی به ساخت گروه‌های کلاسی نیست.

۶-۲-۳- پیام‌رسان شاد

توسعه پیام‌رسان شاد به گونه ای جامع و بر اساس سیاست‌های وزارت آموزش و پرورش توسعه یافته است که نیازی به استفاده از پیام‌رسان‌های دیگر نباشد؛ این پیام‌رسان تمامی ویژگی‌های اصلی یک پیام‌رسان اعم از ارسال متن، تصویر، صوت، ویدئو، فایل و ارسال موقعیت جغرافیایی، ساخت نظرسنجی، ذخیره و حذف پیام‌ها، ویرایش و ... را داشته و بر اساس نقش کاربر به آن‌ها امکان ارسال می‌دهد. ویژگی متمایز کننده این پیام‌رسان قابلیت ارسال فایل تا ۵ گیگابایت است که به خودی خود یکی از مزایای استفاده کاربران از پیام‌رسان شاد است، اطلاعات پیام‌رسان درون خود پیام‌رسان ذخیره شده اند و وابسته به ابزار مورد استفاده کاربر نیست و کاربر کافی است با دستگاه دیگر در حساب کاربری خود وارد شود تا بتواند به حساب کاربری خود وارد شود.

۶-۲-۴- کانالها در شاد

یکی از ویژگی‌های عمومی پیام‌رسان‌ها ایجاد ارتباط یک سویه بین ادمین و افراد دنبال کننده است؛ در سرویس پیام‌رسان شاد نیز مدیر یا معلم می‌تواند رسانه ای اختصاصی ایجاد کند که با افزودن دانش آموز، مدیر و معلم به صورت یک طرفه در کانال تا حجم ۱/۵ گیگابایت محتوا ارسال کند؛ امکانات کانال‌ها در شاد به شرح زیر است:

- انتخاب نام کاربری منحصر به فرد با قابلیت جست و جو توسط کاربران
- ساخت لینک برای کانال و به اشتراک گذاری
- ارسال انواع محتوای صوتی تصویری و متنی
- ارسال فایل تا حجم ۱/۵ گیگابایت
- امکان پخش زنده یک طرفه در کانال و دریافت نظر کاربران به صورت بلا درنگ
- برگزاری نظرسنجی
- خاموش و روشن کردن اعلان‌ها برای دنبال کننده‌ها
- امکان تغییر مالک کانال و واگذاری، تعریف ادمین‌های دیگر با دسترسی‌های:
- امکان تغییر و ویرایش اطلاعات
- دیدن لیست اعضای کانال
- سنجاق پیام
- ارسال پیام
- ویرایش پیام‌ها
- پاک کردن پیام‌ها
- افزودن عضو، افزودن مدیر جدید
- خاموش و روشن کردن اعلان‌ها توسط دیگر ادمین‌ها
- تعیین لیست سیاه

- حذف کانال و عدم دسترسی تمامی اعضا به محتواها
- کانال های رسمی آموزش و پرورش شامل:
- کانال رسمی شاد
- کانال نگاه به رویدادهای آموزش و پرورش
- کانال اولیا و مربیان
- کانال تربیت بدنی و سلامت
- کانالهای پرورشی
- کانال استعدادهای درخشان
- کانال آموزش کودکان با نیازهای ویژه
- کانال پژوهش سراهای دانش آموزی

۶-۲-۵- گروه‌ها در شاد

یکی دیگر از ویژگی های عمومی پیام‌رسان ها ایجاد ارتباط بین شبکه ای از افراد است؛ در سرویس پیام‌رسان شاد نیز مدیر یا معلم می تواند رسانه ای اشتراکی ایجاد کند که با افزودن دانش آموز، مدیر و معلم به صورت اشتراکی در گروه تا حجم ۱۵ گیگا بایت محتوا ارسال کنند؛ امکانات گروه ها در شاد به شرح زیر است:

- انتخاب نام و ایجاد لینک دعوت منحصر به فرد برای گروه و اشتراک گذاری
- ارسال انواع محتوای صوتی، تصویری و متنی
- ارسال فایل تا حجم ۱۵ گیگابایت
- امکان پخش زنده یک طرفه در گروه و دریافت نظر کاربران به صورت بلا درنگ
- برگزاری نظرسنجی
- خاموش و روشن کردن اعلان ها برای دنبال کننده ها
- امکان تغییر مالک گروه و واگذاری
- تعریف ادمین‌های دیگر با دسترسی‌های:
- دیدن لیست اعضا
- دیدن لیست مدیران
- ارسال پیام
- افزودن عضو
- تعیین لیست سیاه
- حذف گروه و عدم دسترسی تمامی اعضا به محتواها

۶-۲-۶- محتواها و مواد آموزشی رسمی آموزش و پرورش

در سرویس پیام رسان شاد، محتواها بر اساس مقطع، پایه و درس دسته بندی شده و کاربران با انتخاب هر یک از این دکمه‌ها وارد کانال های مربوطه شده و از اطلاعات آن استفاده می‌کنند.

۶-۲-۷- حضور و غیاب

معلمین می‌توانند با تعیین برنامه هفتگی کلاسی و با مراجعه به لیست کلاسها از وضعیت حضور هر یک از دانش‌آموزان اطلاع یابند؛ در کلاسهای آنلاین به صورت خودکار هر ۷ دقیقه حضور دانش‌آموز ثبت شده و حضور وی به معلم اعلام میشود؛ معلم میتواند در صورت موجه بودن غیبت دانش آموز، وی را به لیست حاضرین نیز اضافه کند.

۶-۲-۸- ارتباط زنده یک طرفه

سرویس ارتباط زنده یک طرفه (یک سو ارائه تصویر، سوی دیگر دریافت تصویر و ارسال نظر) تعریف می‌شود که در حال حاضر هر فردی که عضو گروه است می‌تواند با انتخاب گزینه پخش زنده برای افراد آن گروه ارتباط لایو یک طرفه ایجاد کند به این صورت که فرد آغاز کننده تصویر آنلاین خود را در گروه ایجاد می‌کند و دیگر اعضای گروه می‌توانند او را مشاهده کرده و نظر خود را ارسال کنند. پخش زنده تا ۲۴ ساعت قابل دانلود است؛ این ویژگی در کانال توسط ادمین نیز قابل استفاده بوده و ادمین می‌تواند لایو یک طرفه برای اعضای کانال به اشتراک بگذارد؛ لازم به ذکر است که با توجه به این که ادمین گروه قابلیت تنظیم دسترسی اعضا از نظر ارسال پیام را دارد می‌تواند امکان ارسال پخش زنده توسط دیگر اعضا را نیز مدیریت کند.

۶-۲-۹- پخش زنده کلاس: ارتباط زنده دوطرفه

سرویس ارتباط زنده دو طرفه (ارائه تصاویر و دریافت بلا درنگ تصاویر کاربر دیگر و درج نظر) تعریف می‌شود که بعد از ارائه سرویس یک طرفه، توسعه سرویس ارتباط زنده دو طرفه با هدف برگزاری جلسات آنلاین مدیران، برگزاری جلسات اولیا و مربیان، برگزاری کلاس‌های تعاملی و به طور کلی ارتباط تصویری همزمان کاربران شاد ایجاد شده است. معلم در کلاس‌های آنلاین خود می‌تواند با انتخاب پخش زنده دو طرفه کلاس‌های آنلاین تعاملی با هدف پرسش و پاسخ دانش‌آموزان برگزار کند به این صورت که فرد آغاز کننده تصویر آنلاین خود را در گروه ایجاد می‌کند و دیگر اعضای گروه می‌توانند با ارسال درخواست لایو در آن شرکت کنند و یا پرسش‌های خود را برای پاسخگویی معلم در پخش زنده درج کنند. معلم در حین برگزاری پخش زنده می‌تواند لیست حاضرین در لایو را مشاهده کند. که فایل پخش زنده تا ۲۴ ساعت قابل دانلود است.

۶-۲-۱۰- تماس صوتی درون اپلیکیشن (تماس دو سویه)

تماس رایگان اینترنتی اپلیکیشن‌های پیام‌رسان و افزایش جذابیت استفاده از اینگونه سرویس‌ها توسط کاربران باعث شده است تا در شاد نیز این امکان برای جامعه آموزش و پرورش ایران توسعه داده شود؛ در سرویس پیام‌رسان شاد، تماس صوتی دو سویه این امکان را فراهم می‌کند که معلم و یا مدیر با کاربران تماس صوتی رایگان برقرار کنند؛ این سرویس برای برگزاری آزمونهای شفاهی و پرسش و پاسخ قابل استفاده است؛ این سرویس کاملاً مانند سرویس مکالمه تلفنی بوده و کاربر تنها آن را بر بستر اینترنت به صورت رایگان تجربه می‌کند؛ دیگر ویژگی‌های این سرویس به شرح زیر است:

برقراری تماس ایمن و رمز نگاری شده

برگشت به پیام‌رسان و باز نگه داشتن تماس

بلندگو

قطع صدا

قطع مکالمه

۶-۲-۱۱- تماس تصویری درون اپلیکیشن (تماس دوسویه)

امروزه با افزایش ضریب نفوذ اینترنت، دامنه کاربری آن هم گسترش یافته است به گونه ای که برقراری تماس ویدیویی با استفاده از سرویس‌های تماس تصویری از مزیت‌های ویژه پلتفرم‌ها محسوب می‌شود؛ با توجه به این که افزایش دسترسی و سهولت استفاده خدمات متنوع از ماموریت‌های اصلی پلتفرم‌ها است، برقراری تماس تصویری یکی از بهترین روش‌های ممکن برای برقراری ارتباط به عنوان یکی از پرطرفدارترین سرویس‌های تعاملی محسوب می‌شود. این سرویس امکان آن را فراهم می‌آورد تا بتوان از طریق آن با دستگاه دیگری که به اینترنت متصل است، با کاربر دیگر ارتباط تصویری برقرار کرد؛ در تماس تصویری دو کاربر علاوه بر تبادل صدا، می‌توانند تصویر خود و مخاطب را نیز به صورت همزمان روی صفحه تلفن خود مشاهده کنند. کاربران با فشردن دکمه تماس تصویری می‌توانند تماس خود را آغاز کنند؛ در صورت دریافت تماس می‌توانند با فشردن دکمه سبز مکالمه را آغاز کنند و با فشردن دکمه قرمز مکالمه را پایان دهند. تفاوت این سرویس با لایو دو طرفه این است که در این سرویس فقط دو مخاطب که با یکدیگر تماس تصویری برقرار کردند قادر به مشاهده تصویر و شنیدن صوت یکدیگر خواهند بود؛ از این سرویس نیز می‌توان جهت برگزاری آزمونهای شفاهی با اهمیت بالاتر که نیاز به دیدن تصویر دانش‌آموز و یا ارتباط مدیر با معلمین و مواردی از این دست باشد، استفاده کرد.

۶-۲-۱۲- تکالیف دانش‌آموزان

تکلیف یکی از مهمترین روش‌های کمک به یادگیری و تثبیت آموخته‌های دانش‌آموز است، این سرویس در راستای پیشرفت دانش‌آموز به معلم کمک می‌کند تا از وضعیت یادگیری دانش‌آموز و نقاط ضعف و قوت وی در دروس مطلع شود، سرویس تکلیف برای معلم شامل ۳ بخش تکالیف در جریان، تکالیف به اتمام رسیده و ثبت تکلیف جدید ارائه شده است.

معلم می‌تواند با انتخاب کلاس و درس خود پس از تعیین عنوان و مشخصات، تکلیف را ثبت کند، تکلیف ایجاد شده در قسمت تکالیف در جریان قرار گرفته و پس از اتمام زمان و تاریخ فعال بودن، به قسمت تکالیف به اتمام رسیده اضافه می‌شود تا معلم ضمن مشاهده پاسخ‌های ارسال شده دانش‌آموزان، تصحیح و نمره دهی به آن بتواند پاسخ صحیح تکلیف را بارگذاری کرده و با ارسال مجدد آن به کلاس‌ها و مدارس دیگر تعامل خود را با سرویس ارائه شده افزایش دهد.

به طور خلاصه سرویس تکلیف الکترونیکی شاد آپ به منظور تسهیل فرایند ارائه، دریافت و ارزیابی تکالیف با ویژگیهای ذیل

توسعه یافته است:

- ایجاد و تعریف تکالیف توسط معلمان
- امکان دسترسی هر معلم به دانش‌آموزان کلاس‌های خود و پیگیری تکالیف آنها
- امکان ارسال سوال به صورت فایل

- امکان ضمیمه نمودن پاسخ به صورت فایل توسط دانش آموز
- امکان ضمیمه نمودن فایل پیوست به سوالات به صورت تصویر، صدا و یا فایل توسط معلم
- امکان تصحیح تکلیف توسط معلم و ثبت نمره
- امکان مشاهده نمره تکلیف

۶-۲-۱۳-آزمون شاد اپ

سامانه آنلاین آزمون ساز شاد با رویکرد ارائه سرویس های جامع تعریف آزمون برای معلمان و کاربر پسندترین حالت دریافت آن برای دانش آموزان، توسعه یافته است؛ آزمون ساز شاد قابلیت برگزاری آزمون های تشریحی و تستی را دارد؛ هدف از ارائه این سرویس برگزاری آزمون به صورت آنلاین برای سنجش دانش و یادگیری دانش آموزان و یافتن نقاط ضعف و قوت هردانش آموز در مباحث مختلف است. معلم با طرح سوالات در قالب امتحان های ترم یا مبحث و یا فصل می تواند سوالات را آپلود کند و پاسخنامه را از دانش آموز دریافت کند. معلم امکان ایجاد سوالات به صورت نگارش متن یا آپلود فایل را دارد؛ معلم با درج مشخصات آزمون شامل نام درس، نام یا شماره آزمون، تاریخ، ساعت، شروع و پایان در مدت زمان آزمون، تعداد سوالات، بارم کلی و بارم هر سوال می تواند آزمون مخصوص به خود را تعریف کند؛ امکان مشاهده سوالات آزمون های در جریان، آزمون های به اتمام رسیده و پاسخنامه دانش آموز پس از ارسال نیز برای هر دو نوع کاربر وجود دارد.

دانش آموز پس از تکمیل آزمون (با کلیک روی دکمه پایان آزمون) یک اعلان برای معلم می فرستد که آزمون خود را به پایان رسانده است؛ در صورتی که دانش آموز پس از پایان یافتن زمان آزمون موفق به ثبت آزمون نشود تا هر جایی که به سوالات پاسخ دهد همان پایان آزمون وی محسوب شده و برای معلم ارسال می شود؛ معلم می تواند نتایج آزمون کاربران خود را مشاهده کرده و نمره آزمون را ثبت کند؛ در زمان ثبت نهایی نمره در صورت نیاز معلم می تواند نمره را کمتر و یا بیشتر درج کند؛ معلم می تواند گزارش های امتحان را با دقت بررسی کند که در کدام سوال افراد بیشتری دچار مشکل شده‌اند که بر اساس آن مطالب آموزشی خود را اصلاح کند.

معلم بسته به نوع آزمون (ترم، ماهانه و...) می تواند نمره آزمون را علاوه بر این قسمت در سرویس کارنامه (که از سرویس های آتی شاد است) اعلام کند. از دیگر مزایای این سرویس می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- حفظ محیط زیست با کاهش مصرف کاغذ
- عدم نیاز به فضای فیزیکی، سهولت دسترسی کاربران
- نمره می تواند توصیفی و یا عددی باشد
- امکان برگزاری مجدد یک آزمون و ارسال آن برای سایر مدارس و کلاس های معلم
- برگزاری آزمون های هماهنگ کشوری
- نمایش مدت زمان باقیمانده آزمون

۶-۲-۱۴-پروفایل دانش آموز (کار پوشه)

با توجه به گستردگی فعالیت های دانش آموز، جمعیت نتایج استفاده از سرویس های مختلف و نتایج ارائه شده توسط مدیر و معلم برای دانش آموزان در قالب یک پروفایل می تواند یکی از موثرترین سرویس های شاد باشد؛ ارائه نتایج تمامی ارزشیابی های مستمر، کنترل دانش آموز از طریق تسک های تعریفی معلم، آگاه سازی والدین از فعالیتهای دانش آموز و دریافت نتایج تجمعی در قالب پرونده و یا پروفایل دانش آموز یکی دیگر از سرویس های شاد اپ است .

کارپوشه مجموعه فعالیت هایی است که یک فرد در طول مدت مشخصی انجام می دهد. کارپوشه ابزار کلیدی برای ارزشیابی و معیاری برای شناسایی میزان تلاش، پیشرفت و موفقیت دانش آموزان است؛ دانش آموزان با کسب امتیاز از هر خدمت ارائه شده یک امتیاز کلی کارپوشه کسب می کنند که به عنوان یکی از معیارهای اصلی در اپلیکیشن شاد مد نظر قرار میگیرد. ضرورت ارائه سرویس کارپوشه در اپلیکیشن شاد:

- جمعیت نتایج که قرار است در کار پوشه قرار گیرد (شامل آزمون ها، تکالیف و...)
- مستند سازی توانایی ها، نتایج و تمامی موارد مورد نیاز به صورت خودکار
- نمایش و تحلیل کاربر از پیشرفت و ارتقا
- ارائه راهکار برای برنامه ریزی تدوین استراتژی آموزشی معلم
- اطلاع والدین از روند تحصیلی و رفتاری دانش آموز

در دورانی که به سرعت در حال تغییر است، ارائه راهکارهای چابک و انتقال تجارب و بررسی نمونه های مطالعاتی نیز بیش از دیگر منابع اصلی اعم از کتاب ها، مقالات و سایت های معتبر مورد توجه قرار می گیرد چراکه سهولت دسترسی به این راهکارها بیش از منابع دیگر است و دانش سازمانی و مدیریت چنین دارایی نامحسوسی در راستای حفظ و به دست آوردن مزیت رقابتی برای آموزش و پرورش ضروری است؛ شادینو به منظور ایجاد یک شبکه اجتماعی حرفه ای که اساس آن بهبود فرایندهای آموزشی و تعاملی جامعه مدیران و معلمان است، توسعه داده شده است چرا که دانش هنگامی می تواند به بهبود و ارتقای عملکرد سازمانها منجر شود که در سطح سازمان به اشتراک گذاشته شود؛ مهمترین بخش شبکه های اجتماعی حرفه ای مبتنی بر تخصص (مانند لینکدین) اشتراک تجربیات است. در شادینو مدیران و معلمان مهارت ها و نمونه های موردی از تجربه خود در دوران فعالیت حرفه ای خود را در قالب ویدئو، تصویر و متن با دیگران به اشتراک می گذارند و همدیگر را به منظور آشنایی با تجارب یکدیگر دنبال می کنند؛ اشتراک هدفمند دانش در آموزش و پرورش منجر به یادگیری سریع تر فردی و سازمانی گشته، خلاقیت را توسعه می دهد و در نهایت منجر به بهبود عملکرد فرد و سازمان خواهد شد.

در شادینو سبک زندگی حرفه ای مدیران و معلمان جریان داشته و آنها با معرفی خود، مهارت ها، توانایی ها، تحصیلات و راهکارهای پیشنهادی جهت بهبود و پیشرفت مسائل موجود در حوزه آموزشی و پرورشی را ارائه داده و شبکه هایی از افراد هم حرفه با دغدغه مشترک ایجاد میشود.

۶-۲-۱۶-نظر سنجی

معلم و مدیر با ساخت و ارسال نظر سنجی در گروه ها و کانال ها می توانند آزمون و یا نظرسنجی لحظه ای به صورت چند گزینه ای برگزار کنند؛ هر نظر سنجی با طرح سوال تا ده گزینه قابلیت انتشار دارد که لیست افراد پاسخ دهنده، پاسخ آنها و تعداد آرای ثبت شده قابل مشاهده بوده و می توانند آن را در گروه ها یا کانال منتشر کنند؛ بنابراین این سرویس به معلمان و مدیران کمک می کند تا با جمع آوری نظر مخاطبین در موارد مختلف آنها را تحلیل کرده و مورد بررسی قرار دهند.

۶-۲-۱۷-اشتراک گذاری صفحه نمایش از طریق obs

مدیا استریمینگ (mdia streaminh) تکنیکی است که به وسیله آن می توان یک فایل چند رسانه ای (multi-media) مانند صدا و یا تصویر ویدئویی را بدون این که احتیاج به دانلود همهی فایل باشد بر روی اینترنت به صورت لحظه ای از نقطه زمان مورد درخواست مشاهده کرد. به عبارت دقیق تر برای مشاهده یک ویدئو معمولی، بایستی ابتدا کل فایل در سیستم بارگزاری شده و سپس نمایش داده شود. اما ویدئو استریمینگ به معلمان اجازه می دهد که از محتوا قبل از دانلود تمام فایل شروع به استفاده و مشاهده شود؛ با توجه به این که ارائه فایل هایی نظیر پاور پوینت و یا نمایش صفحه وایت برد و تخته کلاسی در آموزش های آنلاین یکی از موارد بسیار کاربردی مطرح می شود، در شاد نیز امکان پخش آنچه که در صفحه دسکتاپ کاربر هست (چه به صورت زنده چه به صورت ضبط شده و یا هر نحوی که در دسکتاپ در حال ارائه باشد) برای دیگر کاربران عضو در یک گروه و یا کانال وجود دارد؛ با استفاده از نرم افزار obs اطلاعات و لینک تولید شده در شاد، کاربر می تواند استریم خود را ارسال کند.

۶-۲-۱۸-تلویزیون اینترنتی شاد نما رسانه اختصاصی آموزش و پرورش

با توجه به اهمیت موضوعات مطرح شده در حوزه آموزش و پرورش و پیشرفت و گسترش شبکه های ارتباطی، افزایش انعطاف رسانه ای در این حوزه نیز بدون شک می بایست مورد توجه قرار بگیرد چرا که برنامه های صوتی و تصویری ارائه شده در این حوزه می بایست با بیشترین سطح دسترسی در اختیار کاربران قرار بگیرد؛ در حال حاضر سطح دسترسی تمامی افراد جامعه به خصوص نوجوانان و جوانان با رسانه های تعاملی بیش از قبل شده و می بایست به کمک این رسانه های نوین پیام مورد نظر را به جامعه ی کاربران انتقال داد تا به کمک پیشرفت تکنولوژی در تمام زمان های لازم محتوای صوتی و تصویری مورد نظر کاربر، مطابق با سلیقه و معیارهای او ارائه شود. در شادنا شبکه های متنوع با عناوین متنوعی توسعه شده است که هر کدام بر اساس سیاست تولید و ارائه محتوا توسط وزارت آموزش و پرورش برای مخاطبین هدف به کار می روند؛ بنابراین معاونت های مختلف آموزش و پرورش اعم از پرورشی، ابتدایی و متوسطه و یا هرگونه تقسیم بندی دیگر می توانند در رسانه ای مجزا با مخاطبین هدف خود ارتباط برقرار کنند؛ کاربران شاد در هر زمان و مکانی تنها با دسترسی به اینترنت می توانند برنامه های شبکه های شادنا را به صورت زنده و یا آرشیوی از بین هزاران محتوای جدید و قدیم انتخاب کرده و مشاهده کنند.

۶-۲-۱۹-کلاس بندی

با توجه به اینکه تنها منبع معتبر جمع آوری داده های آموزش پرورش سامانه سناد است و تمامی اطلاعات مربوط به دانش آموز و مدرسه در آن جمع آوری شده و تمامی مدیران مدارس ملزم به رعایت قوانین کار با سامانه سناد هستند، سامانه شاد با وب سرویس به این سامانه متصل بوده و تمامی دانش آموزان و معلمان بعد از احراز هویت در گروه های کلاسی مشخص شده توسط

مدیر در سامانه سناد، در کلاس های تعیین شده قرار می گیرند؛ بنابراین شاد مانند پیامرسان های معمولی عمل نکرده و تمامی کاربران بر اساس نقشی که دارند به درستی گروه بندی می شوند و امکان تغییر کلاس توسط کاربر و بدون اطلاع مدیر، ممکن نیست .

۶-۲-۲۰- سوالات متداول

با توجه به این که توسعه سرویسهای شاد بر اساس نقش کاربر در سیستم متفاوت است، سوالات کاربران از شاد نیز بر اساس نقش آن ها متفاوت خواهد بود؛ از آنجایی که از زمانی که ارائه سرویس شاد، پشتیبانی شاد نیز فعال بوده است مجموعه سوالات پرتکراری که برای کاربران مطرح است در قالب یک سند آنلاین جمع آوری و گردآوری شده است؛ مجموعه سوالات متداول شاد به معلمان، دانش آموزان و مدیران کمک می کند که به صورت کلی با تمامی سوالات مطرح شده در آن زمینه آشنا شده و به پاسخها های داده شده به هریک از آن ها دسترسی داشته باشند؛ این امر موجب کاهش مراجعه کاربران به بخش پشتیبانی شده و در مورد بسیاری از سوالات که دیگر رسانهها پاسخهای اشتباه ارائه دادهاند به عنوان مرجع سریع دریافت پاسخ، کاربرد دارد.

۶-۲-۲۱- سامانه تیکتینگ شاد

با توجه به گستردگی و تنوع کاربران و اهمیت بالای فرایندها در شاد، انبوهی از درخواست ها، سوالات و پیام های متفاوت با موضوعات مختلفی در پشتیبانی شاد مطرح می شود؛ به منظور پاسخگویی بهتر به کاربران و افزایش رضایتمندی معلمان، مدیران، دانش آموزان و والدین و افزایش تعامل و نگه داشت کاربران در پلتفرم، سیستم تیکتینگ شاد توسعه داده شده است چرا که در یک زمان کوتاه حجم پیام ها و درخواست ها به قدری افزایش می یابد که مدیریت آن ها تنها با سیستم تیکتینگ شاد امکان پذیر خواهد بود تا علاوه بر دسترسی همیشگی به این درخواست ها، بدون محدودیت زمان و مکان نیز امکان پاسخگویی باشد؛

- در سامانه تیکتینگ شاد تمامی درخواست ها (تیکت ها) از تمامی کانال های ورودی تعریف شده بر روی یک بستر جامع و منسجم گردآوری، دسته بندی شده و اولویت بندی می شوند.
- با استفاده از سیستم تیکتینگ شاد، عوامل پشتیبانی متفاوت، بر روی یک مسئله کار نمی کنند و کاربران با پاسخ های متعدد و متفاوت مواجه نمی شوند؛
- با توجه به این که برای هر کاربر یک پایگاه داده یکپارچه و ساده توسعه داده شده است، عوامل پشتیبان به متون قبلی دسترسی داشته و مسیر تعاملی کاربر با پشتیبانی را بررسی می کنند؛
- ارسال پیام ها به صورت خودکار از بانک پاسخ، ارجاع تیکت های مشخص به یک واحد خاص، اعلام تیکت های فوری و استفاده از سیستم سوالات متداول از جمله ویژگی های این سیستم است. (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۹)

نتیجه گیری

در شرایطی که ویروس منحوس کرونا در سراسر کشور شیوع پیدا کرده بود و اکثر مناطق کشور در وضعیت قرمز به سر می بردند؛ نوعی ترس و دغدغه ابتلاء به آن، در دل همگان افتاده بود. مراکز بهداشتی و درمانی به طور مکرر در رسانه ملی اعلام می کردند به منظور جلوگیری از روند به رو رشد آمار مبتلایان، تمام آحاد جامعه در خانه هایشان بمانند و حتی المقدور از خانه خارج نشده و از تجمعات غیرضروری خودداری کنند. با وجود این که حضور سه گروه مدیران، معلمان و دانش آموزان در مدارس جزء اجتماع غیرضروری محسوب نمی شد و به نوعی آموزش حضوری جزء لاینفک نظام تعلیم و تربیت هر کشوری بخصوص کشورمان است؛ که سالهاست روش غالب آموزشی آن، این روش می باشد و آموزش دهندگان و فراگیرانش انس و الفت بیشتری با این روش دارند و معمولاً هم نیز مورد تایید کارشناسان تعلیم و تربیت است، پیرو دستورالعمل ستاد ملی مبارزه با کرونا مدارس ما تعطیل شدند. با تعطیلی مدارس، وزارت آموزش و پرورش جهت ادامه و تسهیل فرایند "یاددهی و یادگیری" در شرایط بحرانی شیوع ویروس کرونا با تدبیر و چاره اندیشی به موقع، به کمک کارشناسان فنی همراه اول، "شبکه آموزشی دانش آموزی" (شاد) را راه اندازی کردند؛ که قابلیت ها و ظرفیت های قابل توجهی نسبت به سایر پیامرسان های داخلی و خارجی دارد. مسلماً این حرکت جهادی آنها، هم اهداف و انتظارات نهاد آموزش و پرورش را تامین می کند؛ و هم می تواند دغدغه و نگرانی اولیاء را که تا پیش از این بحران، به فرزندانشان اجازه دسترسی به شبکه های مجازی را با این گستردگی نمی دادند؛ کمتر کرده و تقلیل دهد. در عین حال اولیاء دانش آموزان از استفاده و جاری شدن شبکه های مجازی در زندگی روزمره فرزندانشان با همه سودمندی و قابلیتی که از آن متصور است، احساس خوشایندی ندارند، چرا که به طور فراوان در زمان ها و شرایط مختلف شاهد آسیب های اجتماعی اینترنتی بر نسل جوان خود بوده اند. به هر حال این شبکه آموزشی دانش آموزی با وجود نو پدید بودنش، داعیه رفع این مشکلات و تسهیل فرایند یاددهی و یادگیری را در میان سایر پیامرسان های داخلی و خارجی دارد. ما در عصری زندگی می کنیم که گسترش و رونق شبکه های مجازی بر تمامی جنبه های زندگی اجتماعی ما سایه افکنده است. در شبکه های مجازی از یکسو افراد مختلفی با باورها و نگرش های متفاوت فعالیت

دارند و از سوی دیگر خود شبکه‌های مجازی تلاش می‌کنند که کاربران و مخاطبان فراوانی را از سنین مختلف داشته باشند تا بتوانند با پوشش خبری و رسانه‌ای خود، افکار عمومی را متوجه اهداف خود کرده و در جهت‌دهی آنها موفق شوند. با توجه به اهداف کلی تعلیم و تربیت رسمی عمومی نظام جمهوری اسلامی ایران؛ «شبکه‌آموزشی دانش‌آموزی» (شاد)، شبکه‌ای ملی و متناسب با ارزش‌ها و باورهای جامعه ما است. زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات آن متناسب با ظرفیت‌های داخلی است. در بازه‌های زمانی مختلف براساس نیاز کاربر و اهداف نظام تعلیم و تربیت بروز رسانی می‌شود. آنچه نباید فراموش شود توجه ویژه به اعتلاء و بروز رسانی این شبکه است که همت والای دولتمردان را می‌طلبد. چنانچه روزمرگی بر هدف غالب شود؛ این شبکه هم نیز مانند سایر شبکه‌های مجازی دیگر، به دلیل مشکلات و احیاناً آسیب‌های اجتماعی اینترنتی که دامنگیر کاربران‌شان شده است، از اقبال خوبی برخوردار نخواهد شد، چه بسا کاربرانش ترجیح دهند در این کش و قوس، باخت را بپذیرند و مایل به استفاده از آن نباشند.

منابع

- بخشی، بهاره، نصیری، بهاره، بختیاری، آمنه و طاهریان، مریم، (۱۳۹۲)، «نقش و کارکرد شبکه‌های اجتماعی (مطالعه موردی شبکه اجتماعی کفه مام، شبکه‌ای برای مادران و کودکان)»، پژوهش نامه زنان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال چهارم، شماره دوم، صفحه ۵۹-۳۷
- خضرنژاد، عمر، (۱۳۹۴)، «اولویت آموزشی قرن ۲۱»، فصلنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی رشد علوم اجتماعی، دوره هجدهم، شماره ۲، صفحه ۸-۴
- سیف، علی اکبر، (۱۳۹۵)، «روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش»، چاپ نهم، تهران: دوران
- شعبانی، حسن، (۱۳۹۱)، «مهارت‌های آموزشی و پرورشی: روشها و فنون تدریس (جلد دوم)»، چاپ هشتم، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی
- شعبانی، حسن، (۱۳۹۴)، «مهارت‌های آموزشی و پرورشی: روشها و فنون تدریس (جلد اول)»، چاپ بیست و هشتم، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی
- کوئن، بروس، (۱۳۷۲)، «مبانی جامعه‌شناسی»، ترجمه و اقتباس غلامعباس توسلی و رضا فاضل، تهران: سمت
- محمودیان، فاطمه، (۱۳۸۹)، «تاریخ آموزش و پرورش در ایران»، فصلنامه آموزش راهنمایی تحصیلی، دوره شانزدهم، شماره ۱، صفحه ۲۳-۲۲
- محکم‌کار، ایمان و حلاج، محمدمهدی، (۱۳۹۳)، «شبکه‌های اجتماعی به دنبال چه هستند؟»، فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، سال اول، شماره دوم، صفحه ۱۰۸-۸۷
- نقیب‌زاده جلالی، میرعبدالحسین، (۱۳۸۸)، «نگاهی به فلسفه آموزش و پرورش»، چاپ بیست و چهارم، تهران: گلشن
- وثوقی، منصور و نیک‌خلق، علی اکبر، (۱۳۹۰)، «مبانی جامعه‌شناسی»، چاپ بیست و دوم، تهران: انتشارات بهینه
- وزارت آموزش و پرورش، (۱۳۹۹)، «راهنمای اپلیکیشن شاد ۲»، نسخه ۲، کد مطلب ۱۲۷۲۵۰۸ بازیابی از <https://www.medu.ir/fa>

